

Alles verdient een plek

In de jaren tachtig introduceerde Bert Hellinger de zogenaamde familieopstellingen. Dit fenomeen heeft een vlucht genomen. Als afgeleide ontstond ook organisatieopstellingen en in bredere zin systemisch werken. Vanuit de ervaringen met opstellingen, ontdekte Hellinger meerdere wetmatigheden binnen familie- en organisatiesystemen. Hoe werkt dit in het landbouwbedrijf?

TEKST | LEEN JANMAAT

Binding. Door onze geboorte op een specifieke datum en plek op aarde ontstaat binding. Als we niet bewust zijn van onze herkomst of als onze natuurlijke ouders onbekend zijn, groeit er een (on)bewust verlangen. Als mens is het dan lastig je plek te vinden. Bij opstellingen kom ik dit tegen als mensen vanuit het buitenland moeilijk kunnen aarden in Nederland en zich na vele jaren toch niet de taal machtig worden. Zonder het te weten worden ze sterk naar hun geboorteplaats getrokken. In de landbouw is binding met de plek waar je woont en werkt des te sterker. Laat de boer zijn verhaal op eigen erf vertellen en het komt er met overtuiging uit. Zet dezelfde boer in een zaal voor een publiek, dan wordt het snel ongemakkelijk. In verbinding met je plek van oorsprong kan je krachtig in

het leven gaan staan. Verder geldt een basisprincipe dat alles en iedereen een plek verdient. Bij uitsluiting, een broer of zus die is buitengesloten bijvoorbeeld in de bedrijfsovername, ontstaat onrust. Er gaat vaak iets niet goed in het bedrijf. Het bedrijf is lastig op de rails te houden. Via een omweg komt de buitengesloten persoon onherkenbaar weer het familie- en daarmee bedrijfssysteem binnen. Het kan zijn dat een later geboren kind vreemd gedrag laat zien en gedrag vertoont dat bij de uitgesloten persoon thuishoort. De kunst is altijd om iedereen zijn plaats te gunnen, ook als ze ver weg wonen of niet meer in leven zijn. Daarom is het bij bedrijfsovername van belang iedereen die bij de familie hoort erbij te betrekken.

‘Laat de boer zijn verhaal op eigen erf vertellen en het komt er met overtuiging uit.’



DE 4 PIJLERS VAN BIODIVERSITEIT



Alles verdient een plek binnen het landbouwbedrijf

Fenomenologie

De grondslag voor het systemisch werken is fenomenologie. Dit is een andere benadering dan analytisch denken. Fenomenologie gaat uit van de wisselwerking tussen mens en de wereld. De fenomenoloog aanschouwt en luistert naar wat de verschijnselen hem te zeggen hebben. Door de aandacht te vestigen op wat zich voltrekt en oog voor het grote geheel ontstaat inzicht en een impuls tot handelen.

'De kunst is om iedereen zijn plaats te gunnen, ook als ze ver weg wonen of niet meer in leven zijn.'

Vertaald naar het landbouwbedrijfssysteem betekent dit ook plaats maken voor natuur zoals heggen, paddepoel, bloemenakkers enzovoort. In dat geval ontstaat er plek voor schimmels, insecten, vogels enzovoort. Indien hiervoor geen plek wordt vrij gemaakt, sluipen schimmels en plaaginsecten het gewas binnen en richten daar schade aan. In systemische zin werkt dit anders dan vanuit ecologische relaties. Het gaat erom dat er plek binnen het bedrijf komt waar de natuur haar gang kan gaan.

Ordering. Grotere bedrijven kennen een organisatie-schema met bovenin een directeur of directie en daaronder afdelingshoofden. Het is belangrijk om te weten

wie waarvoor verantwoordelijk is. Daarnaast bestaat er de ordening dat degenen die er langer zijn, voorrang krijgen op medewerkers die later binnenkomen. Ordering bestaat er ook in families, de oudere broer gaat dan voor de jongere broer of zus. Van belang is dat de ouder de ouderplek in blijft nemen en het kind op de kindplek blijft.

Op het boerenbedrijf richt ik me vooral op het familiesysteem. Leven pa en ma nog, hoeveel broers en zussen zijn er. Komt iedereen nog langs? Ook de overleden familieleden behoren bij het familiesysteem. Vaak worden jong overleden kinderen geen plek gegund, er wordt dan niet meer over gesproken. Hierdoor ontstaat er een lege plek. Wat dan veelal gebeurt is dat iemand onbewust op deze plek gaat staan en moeite heeft met leven, 'ik wil je volgen'.

FAMILIEOPSTELLINGEN

Familieopstellingen worden toegepast in de psychotherapie. In West-Europa is het geïntroduceerd door de Duitser Bert Hellinger. Hij werkte als priester in Zuid-Afrika waar hij in aanraking kwam met deze werkwijze. De methodiek die hieruit voortkwam wordt op meerdere gebieden toegepast onder de naam 'systemisch werken'. Therapeuten, coaches en begeleiders die systemisch werken trachten door middel van het opstellen van iemands systeem van herkomst niet direct zichtbare relaties tussen familieleden, collega's en vrienden te herkennen. En vervolgens te erkennen waarmee eventuele knelpunten zich oplossen. Bij een familieopstelling brengt een deelnemer een vraagstuk in waar hij of zij helderheid over wil krijgen. Voor de hoofdrolspelers in dat vraagstuk, vaak familieleden van degene die het vraagstuk inbrengt, worden andere deelnemers uitgekozen als 'representant'. De vragende deelnemer geeft hen een plaats in de ruimte ten opzichte van de andere deelnemers. Er ontstaat zo een tableau vivant dat achterliggende aspecten van het vraagstuk laat zien als de representanten worden ondervraagd over hun gevoelens en verhoudingen tot de andere representanten. Er kunnen verstrikkingen aan het licht komen, die hebben geleid tot stagnatie in het huidige leven van de deelnemer. Vaak zijn dit onverwerkte gevoelens als gevolg van nare gebeurtenissen. Die onverwerkte gevoelens kunnen later geboren kinderen onbewust en onbedoeld belasten. Door veranderingen in het veld te bewerkstelligen en inzicht kunnen blokkades worden opgeheven.

Balans in geven en nemen. Dat is de derde wetmatigheid. In de gezonde relatie zijn geven en nemen in evenwicht. Jij haalt de kinderen en ik doe de afwas. Iemand die vooral ontvangt komt daarmee in een kindpositie. Een kind mag wel onbeperkt ontvangen van de ouders tot het er genoeg van heeft en op eigen benen verder gaat. Na de pubertijd maken kinderen zich los van de ouders en gaan hun eigen weg. Ook de partner die overwegend ontvangt, zal zich vroeg of laat willen losmaken. Meestal betekent dit einde relatie. Het is namelijk niet vol te houden om te blijven ontvangen. Voor de landbouw betekent dit dat je wel van de bodem kunt nemen, maar er wel iets voor terug moet geven. De bodem heeft voeding nodig om te blijven geven. Zonder iets terug te doen verschaalt de bodem, ook dit is niet vol te houden (duurzaam). In vele opzichten is een boer op zoek naar een balans waarbij de bodem soms ook wat rust kan gebruiken. ■